

माध्यमिक शिक्षा मण्डल, मध्यप्रदेश, भोपाल

201-2019

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षा का विषय	विषय कोड	परीक्षा का माध्यम
संस्कृत	5 1 2	हिन्दी

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे ↓

उत्तर पुस्तिका का सरल क्रमांक 219- 5885988

अंकों में परीक्षार्थी का रोल नम्बर

-	1	9	2	4	4	9	4	5	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

शब्दों में

-	एक	नौ	दो	चार	चार	नौ	चार	पांच	तीन
---	----	----	----	-----	-----	----	-----	------	-----

उदाहरणार्थ

1	1	2	4	3	9	5	6	8
---	---	---	---	---	---	---	---	---

एक एक दो चार तीन नौ पांच छः आठ

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष एवं पर्यवेक्षक द्वारा भरा जावे ↓

क :- पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या अंकों में - शब्दों में -

ख :- परीक्षार्थी का कक्ष क्रमांक 01

ग :- परीक्षा का दिनांक 01 03 2019

परीक्षा का नाम एवं परीक्षा केन्द्र क्रमांक की मुद्रा

श्री स्कूल सर्टिफिकेट परीक्षा C.No.241086

पर्यवेक्षक का नाम एवं हस्ताक्षर : केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष के हस्ताक्षर

श्रीमती तिवारी
सहायक
Mrs तिवारी

[Signature]

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓

प्रमाणित किया जाता है कि मूल्यांकन के समय पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या उपरोक्तानुसार सही पाई होतो क्राफ्ट स्टीकर क्षतिग्रस्त नहीं पाया गया तथा अन्दर के पृष्ठों के अनुरूप मुख्य पृष्ठ पर अंकों की प्रविष्टि एवं अंकों का योग सही है।

निर्धारित मुद्रा : नाम, पदनाम, मोबाईल नम्बर, परीक्षक क्रमांक एवं पदांकित संस्था के नाम की मुद्रा लगाएं।

उप मुख्य परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा : परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निर्धारित मुद्रा

[Signature]

Girdhari Thakre (V.A.)
G.H.S.S.Linga
V.No.-781469

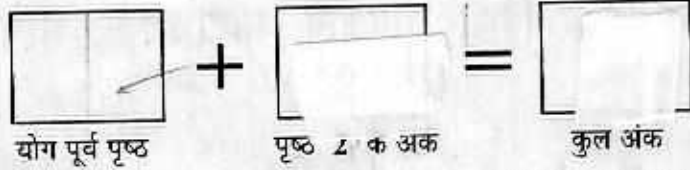
Sr. *[Signature]*
G.H.S.S.Linga
V.No.-781501

केवल परीक्षक द्वारा भरा जावे।

प्रश्न क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक	प्राप्तांक (अंकों)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		

स प्राप्तांक अंकों में

2

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (1) का उत्तर

(क) गुण सन्धि :

8882882

(ख) चित् + आनन्द :

(ग) रामौ + ~~ओदार्यम्~~ रामौ + ओदार्यम्

(घ) खोडस्ति

(ङ.) अपि

B
S
E

प्रश्न क्र. (2) का उत्तर

(क) अत्ययीभावः

(ख) त्रिभुवनम्

(ग) कृष्णम् आश्रितः

(घ) प्र

(ङ.) असि

P.T.O.

3

योग पूर्व पृष्ठ

काष्ठ के पृष्ठ 3 के अंक

=

कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (3) का उत्तर

(क) याचु

(ख) लृट् लकारः लृट् लकारः

(ग) एकवचनम्

(घ) उत्तमपुरुषः

(ङ.) एव

B
S
E

प्रश्न क्र. (4) का उत्तर

(क) मतुप्

(ख) आदाय

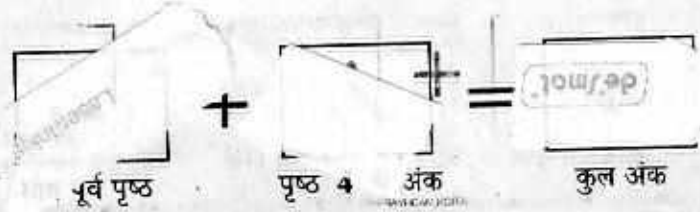
(ग) तुमुन्

(घ) दशनीयम्

(ङ.) शिष्टाः

P.T.O

4

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (5) का उत्तर

(क) श्रेष्ठः - श्रेष्ठः

(ख) मनः

(ग) साधकं

घ) धरणी

(ङ.) माता

B
S
E

प्रश्न क्र. (6) का उत्तर

(क) दयानन्दः चिरोपेक्षितवेदानां प्रचारं करोत् ।

(ख) महाभारतं भारतीय सनातन वैदिकसंस्कृतेः परिचायकः
ग्रन्थः ।

(ग) सुतापेक्षी वृद्धः आसीत् ।

P.T.O

5

भाग पूर्व पृष्ठ

पृष्ठ 5 के अंक
कॉटे व

कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (7) का उत्तर

(क) राम - पञ्चमी विभक्ति:

एकवचनं	द्विवचनं	बहुवचनं
रामात्	रामाभ्याम्	रामेभ्यः

(ख) (ग) साधु - प्रथमा विभक्ति:

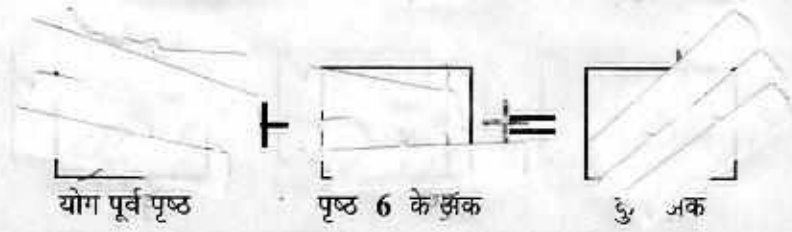
एकवचनं	द्विवचनं	बहुवचनं
साधु	साधू	साधवः

प्रश्न क्र. (8) का उत्तर

कविभिः - विभक्तिं - तृतीया
वचनं - बहुवचनम्

P.T.O

6

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (9) का उत्तर

(क) बन्धु बुन्देलकेसरी - - - - - प्रयतते स्म।

(i) 'बुन्देलकेसरी' इति छत्रसालः विख्यातः अस्ति।

(ii) छत्रसालस्य जन्म एकोनपञ्चाशदुत्तरषोडशशततमे (1649) ईस्वीये अभवत्।

(iii) मध्यप्रदेशस्य टीकमगढ़ जनपदे, लिछौराग्रामसमीपे च छत्रसालस्य जन्म अभवत्।

(iv) छत्रसालस्य मातुर्नाम लालकुँवर (सारन्धा देवी) जुनामि च श्रीचम्पतशायः इत्यासीत्।

(v) इत्यासीत् ⇒ इति + आसीत् ⇒ यण् स्वर सन्धिः

प्रश्न क्र. (9) का उत्तर

(ख) वरुणदेवः - - - - - सूर्यं कुत्र गमिष्यथ ?

(i) वरुणदेवः वृष्टिं वर्षति।

(ii) वृक्षस्य आधारभूता भूमाता अस्ति।

(iii) सूर्यदेवः प्रकाशं प्रयच्छति।

(iv) वरुणदेवः सूर्यदेवः भूमाता वायुः च सर्वे परोपकारिनः।

(v) वर्तते - वृत् धातुः

P.T-0

7

4. ख पृष्ठ = कुल अंक
20 7 के अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (10) का उत्तर

(ख) दानेन - - - - हन्ति ॥

(i) भूतानि दानेन वशीभवन्ति ।

(ii) दानेन वैराण्यापि नाशम् यान्ति ।

(iii) दानैः परोऽपि बन्धुत्वमुपैति ।

(iv) दानं सर्वव्यसन्नानि हन्ति ।

(v) परोऽपि \Rightarrow परः + अपि = विसर्ग सन्धिः

प्रश्न क्र. (10) का उत्तर

(ग) मत्ता - - - - सुरेन्द्रः ॥

(i) मत्ताः गजेन्द्राः ।

(ii) गजेन्द्राः मुदिताः भवन्ति ।

(iii) मृगेन्द्राः वनेषु विक्रान्ततराः ।

(iv) सुरेन्द्राः तिष्ठताः सन्ति ।

(v) सुरेन्द्रः वारिधेरैः सह प्रकीर्तितः ।

P.T.O

8

A4ST-16 99.1x33.9

110x16

योग पृष्ठ ८०

+

पृष्ठ 8 के अंक

=

कुल अंक

Label

/Copier

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (11) का उत्तर

(i) वाग्भूषणम् - भूषणम् ✓

(ii) मनः ज्योतिषाम् - एकं ज्योतिः ✓

(iii) जलरिम् - शरीरम् ✓

(iv) बानृतम् - ब्रूयात् ✓

प्रश्न क्र. (12) का उत्तर

B
S
E

(क) आम् ✓

(ख) न ✓

(ग) न ✓

(घ) आम् ✓

P.T.O

9

योग पूर्व पृष्ठ

कक्ष तपृष्ठ 9 के अंक

कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (13) का उत्तर

~~(i)~~ वाग्भूषणम् ।

~~(ii)~~ मार्कण्डेयस्य ।

(iii) वाणिनिः ।

~~(iv)~~ उज्ज्वलकः ।

प्रश्न क्र. (14) का उत्तर

सुभाषितद्वयः

नात्युच्चशिखरो मेरुर्वा त्रितीयं रसातलम् ।
त्यवसाय द्वितीयानां नाप्यपारो महोदधिः ॥

धृमाशास्त्रं करे यस्य दुर्जनः किं करिष्यति ।
अतूणे पतितो वहिः स्वयमेवोपशाम्यति ॥

B
S
E

P.T.O

1

de/mal

पृष्ठ 10 के अंक

कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (15) का उत्तर

श्रीमन्तः प्राचार्यमहोदयाः,
शासकीय - उत्कृष्ट - उच्चतर - माध्यमिक विद्यालयः,
रहली नगरम्, मध्य प्रदेशः

विषयः - अवकाशाद्यं प्रार्थनापत्रं ।

श्रीमन्तः,
सेवायां सविनयं निवेदनं इदं यद् अहं अद्य
अकस्माद् प्वरपीडितः अस्मि । अत एव विद्यालयम्
आगन्तुं सर्वथा असमर्थः अस्मि । कृपया पञ्चदिवसानां
अवकाशं (पञ्चदिनाङ्कतः नव-दिनाङ्क-पर्यन्तम्) सच्छन्द
इति । सविनयं प्रार्थयामि ।

दिनाङ्कः ४/०१/२०१९

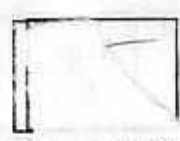
भवदीयः शिष्यः
क. ख. ग.
कक्षा - दशमी 'अ' वर्गः

P. T. 0

11

+

=

23

11 क अंक

कुल अंक

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (16) का उत्तर

(i) भवान् कुत्र गच्छसि ?

उत्तरम् \rightarrow भवान् कुत्र गच्छति ?

(ii) श्री रामं नमः ।

उत्तरम् \rightarrow श्री रामाय नमः ।

(iii) सैनिकः अश्वेन पतति ।

उत्तरम् \rightarrow सैनिकः अश्वात् पतति ।

(iv) गङ्गा हिमालयेन प्रभवति ।

उत्तरम् \rightarrow गङ्गा हिमालयात् प्रभवति ।

(v) वृक्षात् पत्रं पतन्ति ।

उत्तरम् \rightarrow वृक्षात् पत्राणि पतन्ति ।

(vi) शिक्षकः छात्रं पुस्तकं ददाति ।

उत्तरम् \rightarrow शिक्षकः छात्राय पुस्तकं ददाति ।

P.T.O

12

$$\boxed{\text{योग पूर्व पृष्ठ}} + \boxed{\text{पृष्ठ 12 के अंक}} = \boxed{\text{कुल अंक}}$$

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (17) का उत्तर

कथानुसारेण क्रमसंयोजनं

(ख) गङ्गातीरे माळिण्डेयः नाम कश्चन मुनिः वसति स्म।

(घ) वासुदेवः तस्य प्रियशिष्यः आसीत्।

(ङ.) किञ्चिदग्रे गतः वासुदेवः कञ्चित् देवालयम्
अपश्यत्।

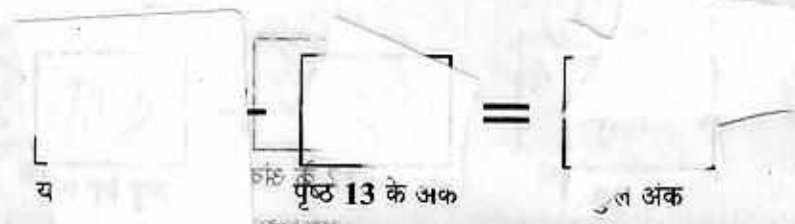
B
S
E

(ग) शिष्यः अनुन्तरं शमनाथपुरं प्रति प्रस्थितवान्।

(ङ) ततः वासुदेवः शमनाथपुरं प्राप्य शमदेवस्य गृहं
अगच्छत्।

P.T.O

13

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (18) का उत्तर

शरीरं - - - - - करणीयः।

(i) धर्मस्य प्रथमं साधनं शरीरं अस्ति।

(ii) परिवृद्धम् उदरं व्यायामेन सङ्कोचं गच्छति।

(iii) अस्य गद्यांशस्य समुचितं शीर्षकं यत् - व्यायामः

(iv) व्यायामेन शरीरे शुद्धरक्तसञ्चारः भवति।

v) कोऽपि ३ कः + अपि ३ विसर्ग संधिः

B
S
E

P.T.O

र, पूर्व पृष्ठ

पृ, 14 के अंक

=

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (19) का उत्तरसंस्कृतभाषायाः महत्वम्

संस्कृतभाषा विश्वस्य सर्वासु भाषासु प्राचीनतमा सर्वोत्तम-
साहित्य संयुक्ता चास्ति। संस्कृता परिशुद्धा व्याकरणसंबन्धि-
दोषादिरहिता संस्कृतभाषेति निर्गद्यते। प्राचीन समये एवैव
भाषा सर्वसाधारणा आसीत्। सर्वे जनाः संस्कृतभाषाम्
एव वदन्ति स्म। एषा एव अस्माकं पूर्वजानाम् आयुषि-
सुलभा-शीघ्रता-गारिमामपि च वाणी। संस्कृतभाषायामेव
विश्वसाहित्य सर्वप्राचीनग्रन्थाः चत्वारो वेदाः सन्ति।
भास - कालिदास - अश्वघोष - भवभूति - बाण - जयदेव -
प्रमत्तयो महकवयो नाटकराश्च संस्कृतभाषायाः एव।
जीवनस्य सर्वसंस्कारेषु संस्कृतस्य प्रयोगः भवति। अतः
वैदिकः विद्वान्

B
S
E

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (15) का उत्तर

अस्माकं देशः

भारतोऽस्माकं देशः । अस्माकं देशोऽति विशालः अस्ति । अस्मिन् देशे हिमालयो वर्तते । सागरः अस्य पादप्रहालनं करोति । अस्माकं देशस्य भूमिः वास्यश्यामला अस्ति । अस्माकं देशे अनेके प्रदेशाः सन्ति । अस्माकं देशे अनेकाः भाषाः सन्ति । अस्मिन् देशे विभिन्नधर्मविलम्बनः वर्तन्ते । अस्माकं देशे विविधाः संस्कृतयः सन्ति । परं सर्वस्य संस्कृतिषु सादृश्यं वर्तते ।

वयं मातुः आरसाः पुत्राः इव निवसामः । अस्माकं हृदये भावात्मिकी एकता विद्यते । सङ्कटकाले वयं सुप्रभेदान् परित्यज्य देशहितं चिन्तयामः । भारतभूमिः अस्माकं माता अस्ति । वयं भारतभूमिः पुत्राः स्मः । अस्याः सम्मानं श्रेष्ठं, वयं सदैव तत्पराः स्मः । भारते प्रभूतम् अन्नं भवति । भारते अनेकानि ऐतिहासिक स्थलानि सन्ति । भारते गङ्गा-यमुना-गोदावरी-सरस्वती-तमदादयः नद्यः प्रवहन्ति । विशालं भूमण्डलं व्याप्य अस्य देशः एशियामहाद्वीपस्य अन्यतमः राष्ट्रः सम्जातः । वयं सदा स्वराष्ट्रस्य रक्षां कर्तुम् उद्यताः स्याम ।

कथितमस्ति - "जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी" ।

समाप्त-

प्रश्न क्र.

प्रश्न क्र. (19) का उत्तर

संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्

संस्कृतभाषा विश्वस्य सर्वास्तु भाषासु प्राचीनतमा स्वोत्तम-
साहित्य संयुक्ता चास्ति। संस्कृता परिशुद्धा व्याकरण-
संबन्धिदोषादिरहिता संस्कृत भाषेति निर्गद्यते। प्राचीन
समये एवैव भाषा सर्वसाधारणा आसीत्। सर्वे ज्ञानाः
संस्कृतभाषाम् एव वृद्धन्ति स्म। एषा एव अस्माकं
पूर्वजानाम् आर्याणां सुलेभा वाग्भना गरिमा मयि च वाणी।
विश्वसाहित्य सर्वप्राचीनग्रन्थाः चत्वारो वेदाः च संस्कृतभाषायामेव
सन्ति। येषां महत्त्वमद्यापि सर्वोपरि वर्तते। भास-कालिदास-
अश्वघोष-दण्डि-सुबन्धु-जयदेव प्रभृतयो महाकवयो नाटक-
राश्च संस्कृतभाषायाः एव। जीवनस्य सर्वसंस्कारेषु संस्कृतस्य
प्रयोगः भवति।

" भारतीयैकता साधकं संस्कृतम्।

विश्वबंधुत्व सम्पोषकं संस्कृतम्। "

उपधुनाऽपि सङ्गणकस्य कृते संस्कृतभाषा अति उपयुक्ता
अस्ति। संस्कृतभाषैव भारतस्य प्राणभूता भाषा अस्ति,
राष्ट्रस्य ऐक्यं च साधयति। भारतीय गौरवस्य रक्षणाय
इतस्याः प्रसारः सर्वैरेव कर्तव्यः। अत एव उच्यते-
"संस्कृतिः संस्कृता श्रिता"।

"सरल संस्कृतमेव भारतराष्ट्रस्य राष्ट्रभाषा भवेत्"।

अयमेव भावः श्रीमातुः कथनोऽपि दृश्यते सा
संस्कृतमेव राष्ट्रभाषा भवितुम् अर्हति इत्युक्तवती।
अन्येऽपि नायकाः संस्कृतस्य प्रशंसां कृतवन्तः। महनीयतां च
स्वीकृतवन्तः। यथा - भारतस्य प्रथमः राष्ट्रपतिः
डॉ. राजेन्द्र प्रसादः कथितवान् यत् - "संस्कृतसाहित्यं न केवलं
भारतस्य कृते अपितु मानवजातेः कृते अमूल्यधनम् अस्ति"।

P.T.O.

समाप्त